

© Р.В. Маляр, О.В. Савчук, 2013

УДК: 614

Р.В. МАЛЯР, О.В. САВЧУК

Закарпатська обласна клінічна стоматологічна поліклініка, Ужгород; Національна медична академія післядипломної освіти імені П.Л. Шупика, Інститут стоматології, кафедра стоматології, Київ

КОНЦЕПТУАЛЬНІ НАПРЯМИ РОЗВИТКУ СТОМАТОЛОГІЧНОЇ ДОПОМОГИ ДИТЯЧОМУ НАСЕЛЕННЮ

У статті наведені обґрунтовані концептуальні напрями розвитку дитячої стоматологічної служби України з метою підвищення ефективності та якості стоматологічної допомоги шляхом удосконалення її організації та управління.

Ключові слова: концептуальні напрями розвитку, стоматологічна допомога, дитяче населення

Вступ. Актуальність дослідження обумовлена зростанням рівнів стоматологічної захворюваності серед дитячого населення, згортанням профілактичних заходів, скороченням бюджетного фінансування стоматологічної допомоги та нагальною необхідністю в удосконаленні системи збереження стоматологічного здоров'я підрастаючого покоління [4, 5, 6].

На сьогодні в Україні відбувається повільна руйнація колишньої дитячої стоматологічної служби, а на її місці поки не вибудовується нова струнка система державних стоматологічних закладів, здатних повністю задовольнити потреби дитячого населення у цьому важливому виді медичної допомоги.

Передумовою для розробки концепції є необхідність в існуванні об'єктивних, науково підтверджених, отриманих на основі системного підходу, напрямів соціально-економічного розвитку системи державних дитячих стоматологічних ЛПЗ.

Мета дослідження. Науково обґрунтувати концептуальні напрями розвитку стоматологічної допомоги дитячому населенню.

Матеріали та методи. Концептуальні напрями розвитку стоматологічної допомоги дитячому населенню обґрунтовані на підставі методології системного підходу і системного аналізу із використанням інформаційно-аналітичного методу. Інформаційною базою для формулювання концептуальних напрямів виступили наукові праці фахівців із організації та управління охороною здоров'я, нормативні документи за проблемою дослідження, а також результати власних досліджень, у ході яких була отримана комплексна характеристика ресурсів та діяльності дитячої стоматологічної служби, визначена доступність стоматологічної допомоги для населення та узагальнена думка організаторів охорони здоров'я щодо проблем та перспектив розвитку стоматологічної допомоги дитячому населенню.

Результати досліджень та їх обговорення. Головною метою розробки концептуальних напрямів є подальший розвиток дитячої стоматологічної служби в Україні за рахунок зростання обсягів, доступності та якості стоматологічної

допомоги на підставі удосконалення організації, управління, підготовки кадрів, оснащення, технологій профілактики та лікування.

Методологія концепції розглядає стоматологічне здоров'я дитячого населення як важливе соціально-наукове явище суспільного життя, особливу сферу відтворення соціуму. Тому в дослідженні стан стоматологічного здоров'я слугує не лише підставою для оцінки ефективності діючої системи охорони здоров'я великого міста, але й оцінки ефективності діючої влади, передумовою визначення мети у сфері соціальної політики, яка реалізується державою на рівні великих міст і країни в цілому.

Принципово новим в організації та плануванні дитячої стоматологічної служби, її економіки є перехід до використання нормативів, які враховують особливості соціально-економічного розвитку суспільства, використання нових джерел фінансування, інших правових форм роботи та економічних підходів [1, 2, 3].

Щодо нових правових форм роботи слід зазначити, що до сьогодні на державному рівні не прийнята необхідна для охорони здоров'я правова нормативна база, не встановлені принципи і порядок проведення реструктуризації мережі закладів охорони здоров'я, зміни системи фінансування галузі.

Неприйняття цих та низки інших законів, недостатнє фінансування охорони здоров'я взагалі і дитячої стоматології зокрема, призвели не лише до стримування назрілих перетворень, але і до серйозних негативних наслідків у масштабах країни.

Однією з головних проблем українського законодавства у сфері охорони здоров'я є неопрацьованість механізмів досягнення балансу між обсягами державних гарантій безкоштовної медичної допомоги і фінансовими коштами, які виділяються на їх покриття.

Для забезпечення необхідної нормативної бази реформування системи охорони здоров'я та дитячої стоматології є важливим прийняти:

- закон «Про державні гарантії медичної допомоги», з метою конкретизації державних гарантій;

– закон «Про обов'язкове медичне страхування», з метою оптимізації фінансування галузі;

– закони «Про автономні медичних установи» та «Про державну (муніципальну) автономну некомерційну організацію», з метою розширення організаційно-правових форм.

Закон «Про державні гарантії медичної допомоги» дозволить:

– конкретизувати державні гарантії за видами, обсягами, умовами, порядком і якістю надання медичної допомоги;

– встановити єдину систему стандартизації медичної допомоги;

– перейти від утримання ЛПЗ до принципів фінансування медичної допомоги за стандартом її надання.

Державні закони «Про автономні установи» та «Про державну (муніципальну) некомерційну автономну організацію» дозволять:

– відмовитись від кошторисної моделі фінансування закладів охорони здоров'я;

– розширити господарську самостійність ЛПЗ;

– самостійно формувати дохідну і видаткову частину бюджету медичних організацій;

– забезпечити більшу гнучкість у використанні наявних ресурсів;

– змінити організаційно-правові форми установ охорони здоров'я: частину доцільно зберегти у існуючій формі, частину перетворити на автономні установи, частину – на державні (муніципальні) автономні некомерційні організації (ДМАНО);

– забезпечити доступність і якість медичної допомоги як конкурентну перевагу ЛПЗ та їх підрозділів.

Оновлена нормативно-правова база дозволить: оптимізувати мережу лікувально-профілактичних закладів; вивести із системи державного фінансування фінансово незабезпечені потужності державних і муніципальних медичних установ; забезпечити господарську самостійність медичних установ; підвищити ефективність використання наявних фінансових, матеріальних і трудових ресурсів у системі охорони здоров'я; посилити відповідальність ЛПЗ за забезпечення доступності та надання медичної допомоги належної якості.

Таким чином, визнання еволюційного розвитку вітчизняної системи охорони здоров'я у бік систем економічного типу, які характеризуються високим ступенем соціально-економічних цінностей та наближення до розуміння проблеми управління сучасною системою охорони здоров'я може бути забезпечено такими етапами методологічного підходу:

– розробкою високоструктурованої форми і формалізованої сутності маркетингової системи охорони здоров'я;

– розкриттям основних зовнішніх і внутрішніх протиріч у розвитку і життєдіяльності цієї системи;

– виділенням активних точок елементів системи, які визначають основні протиріччя її життєдіяльності з метою подальшого впливу;

– визначенням методів і форм регулювання життєдіяльності системи, адекватних до її формалізованої сутності та органічної еволюції;

– виділенням у системі структурних рівнів протиріч, співвіднесення їх з методами і формами регулювання життєдіяльності системи.

Під час переходу до нових економічних відносин досить актуальним стає формування сучасної концепції, яка забезпечує розвиток системи охорони стоматологічного здоров'я дитячого населення.

Сучасну концепцію розвитку стоматологічної допомоги дитячому населенню ми пропонуємо формувати на основі науково-методичного забезпечення у вигляді сукупності методичних функцій. Методичні функції наповнюють наукове дослідження змістовною орієнтацією, сприяють побудові нових об'єктів.

Істотним функціонально-організаційним недоліком у забезпеченні стоматологічною допомогою дитячого населення у сучасних умовах є відсутність її етапності. Необхідно у структурі стоматологічної служби передбачити три етапи надання стоматологічної допомоги:

1-ий етап – на рівні стоматологічних кабінетів, розташованих поза стоматологічними установами (стоматологічні кабінети шкіл, дошкільних установ і т.п.). На даному етапі, після міжвідомчого узгодження питання забезпечення стоматологічного здоров'я підростаючого покоління, мають бути встановлені стоматологічні установки та здійснюватись стоматологічне обслуговування дитячих контингентів виїзними бригадами стоматологів на основі договорів;

2-ий етап – на рівні стоматологічних підрозділів та установ. На 2-му етапі повинна надаватись кваліфікована і спеціалізована стоматологічна допомога за основними спеціальностями (терапія, хірургія, ортодонтія, ортопедія), яка є дорогою і матеріаломісткою. При обслуговуванні дитячого населення необхідно дотримуватись принципу, у відповідності до якого, за одне відвідування слід надавати максимальні обсяги стоматологічної допомоги, за рахунок використання односеансних методів лікування ускладненого карієсу. Такий підхід сприяє запобіганню ускладнень від незавершеного лікування.

3-ій етап – на рівні базових дитячих стоматологічних поліклінік. 3-ій етап повинен забезпечувати надання дитячому населенню висококваліфікованої стоматологічної допомоги, консультативно-діагностичної допомоги пацієнтам, які направляються з лікувально-профілактичних установ розташованих на попередніх двох ета-

пах, а також організаційно-методичне керівництво діяльністю усією стоматологічною службою території. Базові стоматологічні дитячі поліклініки повинні бути у кожному районі і мати у своєму розпорядженні все необхідне устаткування і матеріали. Стоматологічна допомога дитячому населенню на даному рівні повинна надаватися найбільш кваліфікованими лікарями-стоматологами, які володіють сучасними методами діагностики і лікування.

На даному етапі слід також використовувати лікувально-профілактичні технології, які дозволяють надавати максимум стоматологічної допомоги за одне відвідування пацієнта і таким чином скорочувати кратність відвідувань поліклініки пацієнтами.

Трирівнева служба найбільш повно відповідає завданням профілактичної та лікувальної дитячої стоматології та оптимально і економічно розподіляє сили і засоби між різними установами, не дублюючи, а диференціюючи їх роботу.

Вирішення проблеми збереження стоматологічного здоров'я підрастаючого покоління потребує розробки територіальних програм організації дитячої стоматологічної служби, які б забезпечували підвищення її ефективності та якості за рахунок впровадження обґрунтованих концептуальних напрямів розвитку стоматологічної допомоги дитячому населенню, основні з яких є такими:

- розвиток правових форм роботи галузі та стоматологічної допомоги дитячому населенню;
- визначення на законодавчому рівні гарантованого обсягу безоплатної стоматологічної допомоги дітям та гарантованого мінімуму безоплатних стоматологічних послуг для комунальних, бюджетних дитячих закладів та здійснення їх фінансування у відповідності до регульованих державою цін за конкретно виконану роботу;
- використання економічних підходів до оптимізації дитячих стоматологічних установ, нових джерел фінансування;
- перехід до нормативів, які враховують особливості соціально-економічного розвитку суспільства;
- розробка та запровадження нової моделі організації і надання лікувально-профілактичної стоматологічної допомоги – унітарних некомерційних дитячих стоматологічних установ;
- формування державного підходу і відповідальності офіційних осіб різних рівнів законода-

вчої, виконавчої влади, стоматологічного співтовариства за охорону стоматологічного здоров'я дитячого населення, удосконалення стоматологічної допомоги дитячому населенню та розвиток спеціальності у межах їх можливостей і компетенції;

- створення науково-методичної бази для подальшого формування програм розвитку дитячої стоматологічної служби за рахунок формування територіальних методичних центрів і прийняття обласних, районних та міських програм розвитку стоматологічної допомоги дитячому населенню;

- розробка управліннями охорони здоров'я та освіти спільних наказів щодо організації стоматологічної допомоги дитячому населенню та функціонування стоматологічних кабінетів в організованих дитячих колективах;

- розробка системних заходів для забезпечення профілактики стоматологічних захворювань та санації порожнини рота у дітей та визначення на кожному територіальному рівні можливості сезонного залучення стоматологів дорослого прийому до здійснення профілактичних заходів з метою санації дитячого населення;

- удосконалення планування ресурсів, необхідних для охорони стоматологічного здоров'я дитячого населення;

- оптимізація системи управління дитячими стоматологічними амбулаторно-поліклінічними установами;

- вдосконалення фінансування дитячих стоматологічних установ;

- забезпечення для дитячого населення доступності та якості гарантованого державою пакету стоматологічних послуг;

- визначення необхідної чисельності лікарів-стоматологів для дитячих стоматологічних установ і реалізація сучасної концепції їх підготовки;

- реалізація прав медичного персоналу на гідну оплату праці;

- дотримання етапності у наданні стоматологічної допомоги дітям і раціональний розподіл обсягів стоматологічної допомоги на етапах її надання (три етапи).

Висновки. У результаті проведеного дослідження отримані сучасні концептуальні напрями розвитку дитячої стоматологічної служби з метою зростання її медичної, соціальної та економічної ефективності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Антоненко М.Ю. Особливості організації профілактики стоматологічних хвороб в умовах ринкової економіки / М.Ю. Антоненко // Український стоматологічний альманах. — 2005. — №3. — С.18—21.
2. Воєвода О.П. Сьогодення державної стоматологічної служби: стан і перспективи / О.П. Воєвода, В.М. Хомишин // Современная стоматология. — 2006. — №4. — С.143—147.
3. Кравченко В.В. Зміна форм власності медичних закладів у стоматології як один із перспективних напрямів розвитку галузі. / В.В. Кравченко // Современная стоматология. — 2006. — №1. — С.161—162.
4. Кравченко В.В. Маркетинг стоматологічних послуг в умовах формування ринкових відносин / В.В. Кравченко // Современная стоматология. — 2006. — №1. — С.142—145.

5. Леонтьев В.К. Основные направления развития стоматологической службы России /В.К.Леонтьев, В.Т. Шестаков, О.О.Янушевич // Медицинская книга. — 2008. — 200с.
6. Москаленко В.Ф. Світовий досвід фінансування стоматологічної допомоги/ В.Ф.Москаленко, М.Ю. Антоненко // Современная стоматология. — 2005. — №1. — С.152—156.

R.V. MALAR, O.V. SAVCHUK

Transcarpatian Regional Clinical Dental Clinic, Uzhhorod, National Medical Academy of Postgraduate Education. P.L. Shupyk, Institute of Stomatology Department of Stomatology, Kiev

CONCEPTUAL TRENDS OF DEVELOPMENT DENTAL CARE FOR CHILDREN

The article presents conceptual directions of development child dental service of Ukraine to improve the efficiency and quality of dental care by streamlining its organization and management.

Key words: conceptual development directions, dental care, child population

Стаття надійшла до редакції: 8.10.2012 р.